

مروری بر بیماری‌های نوپدید و بازپدید

انسان متمدن در محاصره

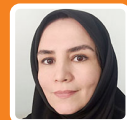

مقدمه

بیماری‌های مشترک به آن گروه از بیماری‌هایی گفته می‌شود که به طور طبیعی بین انسان و حیوانات مهره‌دار قابل انتقال باشد. واژه‌های نوپدید و بازپدید را در مورد بیماری‌های مشترکی به کار می‌برند که برای اولین بار در سطح جهان، منطقه یا جمعیت جدیدی پدیدار می‌شوند. همچنین عوامل عفونت‌زایی که پیش از این در منطقه وجود داشته ولی بتازگی شدت بیشتری پیدا کرده یا

مرضیه دقیقی

کارشناس بیماری‌های معاونت بهداشت
دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه مقاله:

- بیماری‌های نوپدید و بازپدید را تعریف کنند.
- عوامل مؤثر بر بیماری‌های نوپدید و بازپدید را شرح دهند.
- راه‌های پیشگیری از بیماری‌های نوپدید و بازپدید را بیان کنند.

آن‌ها بسیاری از قربانیان خود را از بین کارکنان حرفه‌های پزشکی برگزیده‌اند (۱) که یکی از جدیدترین آن‌ها پاندمی کووید ۱۹ است که طی این مدت افراد بسیاری را مبتلا کرده، بیش از ۶ میلیون نفر را به کام مرگ کشانده و اقتصاد جهانی را نیز شدیداً تحت تأثیر قرار داده است.

عوامل مؤثر بر نوپیدی و بازپیدی بیماری‌ها (۲)

- تغییرات اکولوژیک (طرح‌های مهندسی نظیر سدسازی که می‌تواند با افزایش بیماری‌های واگیردار و مشترک بین حیوان و انسان، باعث بروز نوپیدی و بازپیدی شود)
- تغییرات دموگرافیک و عادات انسانی
- مسافرت‌های بین‌المللی و تجارت جهانی
- فناوری و صنعت
- تغییر و تطابق عوامل میکروبی
- از هم‌گسیختگی شالوده بهداشتی
- تغییر در حساسیت انسان‌ها در مقابل عفونت‌ها
- پیشرفت‌های صنعتی و تغییرات عمده در سطح زمین
- تغییرات اقلیمی و آب و هوا
- جنگ، آوارگی و قحطی (پناهندگان، مهاجران غیرقانونی)
- فقر و نابرابری‌های اجتماعی
- بیوتروریسم و تهدیدهای بیولوژیک
- نبود سیاست کنترلی لازم و متناسب در مقابل بعضی از مخاطرات بیولوژیک
- برداشت‌های غلط و متعصبانه از اعتقادات و رهنمودهای سازنده ادیان توحیدی

مهم‌ترین راه‌های مقابله با بیماری‌های نوپید (۴)

- تقویت نظام مراقبت فعال از بیماری‌های عفونی با هدف کشف سریع همه‌گیری‌ها و تعیین هویت فوری بیماری‌های عفونی جدید و نوپید و بازپید
- بهبود بخشیدن توانایی تشخیصی برای شناسایی عوامل بیماری‌زای میکروبی شایع به طوری که همه‌گیری بیماری‌های عفونی را بتوان با سهولت و دقت بیشتری تشخیص داد.

دستخوش مقاومت دارویی شده‌اند یا بیماری‌های عفونی که بر وسعت جغرافیایی آن‌ها درجهان افزوده شده و میزان وقوع شان افزایش پیدا کرده نیز از جمله موارد نوپید یا بازپید به حساب می‌آیند. حدود ۷۵ درصد عوامل بیماری‌زای نوپید از حیوانات به انسان‌ها منتقل می‌شود که در بین این عوامل ویروس‌ها بیش از همه دچار تحول و تغییر شده و بیماری‌های نوپید مشترک ایجاد می‌کنند. آنفلوآنزای پرندگان، تب دره ریفت، انسفالیت نیل غربی، تب خون‌ریزی دهنده کریمه کنگو، تب لاسا، سارس، بیماری خون‌ریزی دهنده ابولا و ماربوک، از این نمونه بیماری‌ها هستند.

در جنگ جهانی اول بیماری آنفلوآنزا به وجود آمد و مرگ و میر آن بین ۲۰ الی ۵۰ میلیون نفر گزارش شد که خیلی بیشتر از کشته شدگان جنگ بود. این ویروس سال‌ها وجود نداشت تا این‌که در سال ۱۹۷۷ دوباره در دنیا پس از سی سال پدیدار شد (۱).

عوامل نوپید دیگری نظیر ویروس هپاتیت E، ویروس‌های عامل تب هموراژیک برزیلی و ونزوئلایی، ویبریولکلرای O139 و عوامل بیماری‌زای دیگری که در گذشته جزو معضلات بهداشتی بوده و تحت تأثیر تدابیر کنترلی و از جمله ارتقای استانداردهای زندگی، در حد قابل قبولی فروکش کرده بودند نیز در اثر شرایط و عوامل مختلفی، طی چهار دهه اخیر دوباره طغیان کرده و بازپید شده‌اند (۲).

تعریف بیماری‌های نوپید و بازپید

بیماری‌های نوپید بیماری‌هایی هستند که بدون سابقه قبلی به عنوان یک بیماری جدید مورد شناسایی قرار می‌گیرند. مانند سندرم تنفسی خاورمیانه^۱ یا سندرم تنفسی شدید حاد، آنفلوآنزای پرندگان و کرونا ویروس که در سال‌های اخیر شناسایی شده‌اند. بیماری‌های بازپید، بیماری‌هایی هستند که قبلاً تحت کنترل درآمده و اکنون به دلایلی مانند تغییر شیوه زندگی و به طور عمده به دلیل مقاومت‌های ضد میکروبی دوباره تبدیل به یک مشکل عمده بهداشتی می‌شوند، مانند سل مقاوم به چنددارو یا مالاریا (۳). این بیماری‌ها تاکنون مرگ و میر فراوان و زیان‌های اقتصادی بی‌شماری به بار آورده‌اند و در مجموع، بعضی از

1. MERS

را که هدفی جز اهداف مورد اشاره ندارد، تقویت کنند. این نکته را هم فراموش نکنیم که کارکنان بهداشت و درمان نیز همواره در صف مقدم جبهه دفاع در مقابل عوامل عفونت‌زا و از جمله عوامل نوپدید و بازپدید، قرار دارند و به همان نسبت با احتمال بیشتری در معرض ابتلا هستند. کم نیستند کارکنانی که از آغاز ابولا، هیپاتیت C، HIV/AIDS، کووید ۱۹ و... در اثر عدم رعایت یا مراعات ناقص موازین و احتیاط‌های استاندارد، به این بیماری‌ها مبتلا شده و بعضاً جان خود را از دست داده‌اند. اگر این موضوع، واقعیت دارد که ما شاغلان در حرفه‌های پزشکی، همچون غواصانی هستیم که محل کار و فعالیت مان، اقیانوس میکروب‌ها و وظیفه اصلی مان نجات جان انسان‌های در حال غرق شدن است پس باید در حفظ سلامتی خود بکوشیم، تأمین سلامت محیط کار و استفاده از وسایل حفاظت کارکنان را حق مسلم خود بدانیم و به منظور مقابله با حوادث ناشی از طوفان‌های جدید (نوپیدی) و بازگشت طوفان‌های قبلی (بازپیدی)، همواره در آماده باش کاملی به سر ببریم. (۲).

- تقویت ارتباطات و مشارکت فعال با مؤسسات ملی و بین‌المللی درگیر درکشف، گزارش سریع، مراقبت، کنترل و پاسخ به بیماری‌های نوپدید
- انجام آزمایش‌های جاری حساسیت ضد میکروبی و کاربرد اصولی داروهای ضد میکروبی توسط جامعه پزشکی به منظور محدود ساختن مشکل بروز مقاومت عوامل بیماری‌زا به داروهای ضد میکروبی
- افزایش تعداد کارکنان ماهر اپیدمیولوژیست، محقق و متخصصان آزمایشگاهی
- انجام پژوهش‌های کاربردی بیشتر در حوزه تکامل و توسعه
- وسایل تشخیصی دقیق، وضع استانداردهای لازم برای انجام اقدام‌های اساسی در زمینه بهداشت عمومی و برقراری راهکارهای اصولی پیشگیری از بیماری‌ها
- مهار همه‌گیری‌ها و سیستم گزارش‌دهی فعال موارد بیماری در سطح ملی و بین‌المللی

سخن آخر

امروزه همه محافل پزشکی و بهداشتی و متخصصان بیماری‌های عفونی و گرمسیری، میکروبیولوژیست‌ها، اپیدمیولوژیست‌ها، متخصصان و متولیان بهداشت عمومی و مدیران و مسؤولان بهداشتی به این نتیجه مهم رسیده‌اند که هرچند لازم است حداکثر تلاش خود را صرف ریشه‌یابی و ریشه‌کنی بیماری‌های عفونی کنند ولی نباید حتی پس از ریشه‌کنی هم از بازپیدی طبیعی یا عمدی آن‌ها غافل شوند و همواره آمادگی لازم به منظور پیشگیری، تشخیص و درمان بموقع این بیماری‌ها را داشته و هرگز مباحث مربوط را از کتب درسی رشته‌های پزشکی و بهداشت، حذف نکنند. همچنین «پدافند زیستی در مقابل عوامل بیولوژیک»

۱. پرستاری در بیماری‌های بازپدید و نوپدید، احتیاطات استاندارد و مراقبت از خود، تهیه‌کنندگان سیامک صالحی و همکاران، ۱۳۹۸
۲. کتاب جامع بهداشت عمومی، اصول و مبانی نوپیدی و بازپیدی بیماری‌ها و تاثیر آن بر بهداشت عمومی، فصل ۹، گفتار ۴، دکتر حسین حاتمی
۳. نحوه بکارگیری وسایل حفاظت فردی، احتیاطات استاندارد و بیماری‌های نوپدید و بازپدید، انیس فروغی و همکاران، ۱۳۹۹
۴. نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی، سال چهارم، شماره اول، بهار ۹۹، صفحات ۹ تا ۱۳، بیماری‌های عفونی نوپدید، بیژن صدی زاده